

نمونه سند (وصیت)

قادر فرامرزیپور^۱

اهمیت و ضرورت وصیت بر کسی پوشیده نیست؛ در کلام الهی و احادیث نبوی و روایات از ائمه اطهار (ع) به قدری در مورد وصیت تأکید شده است که برای مسلمان مؤمن و خوب آن را تداعی می‌کند.

ولقد وصینا الذین اوتوا الكتاب من قبلکم و ایاکم ان اتقوا لله؛ هر آینه سفارش کردیم به پیامبران قبل از شما و به شما نیز که از خدا بترسید و تقوی پیشه کنید (قرآن کریم)
الوصیة حق علی کل مسلم؛ وصیت حقی است برای هر مسلمان (حضرت رسول اکرم (ص))

آیات قرآنی و فرموده‌های حضرت رسول (ص) و ائمه اطهار (ع) در خصوص وصیت فراوان است؛ به طوری که:

بخش عمده‌ای از فرمایشهای گهربار امیرالمؤمنین علی (ع) در صحیفه نورانی نهج البلاغه شامل وصایای آن حضرت می‌باشد، از جمله:

وصیت امام در لحظه‌های شهادت در نامه ۲۳ و وصیت اقتصادی ایشان پس از بازگشت از جنگ صفین که در نامه ۲۴ درج شده است یا وصیتهای اخلاقی و اعتقادی امام

۱. معاون مدیر کل دفتر بازرسی و پاسخگویی به شکایات سازمان ثبت.

در خطبه ۱۴۹ و بسیاری وصایای دیگر که همگی دلالت بر اهمیت امر وصیت دارد و ما که خود را پیرو آن امام بزرگوار می‌دانیم و به همان نحوی که بزرگان عمل کرده‌اند هیچ وقت نباید از این امر مهم غافل شویم و در هر حال و هر زمان می‌باید نسبت به تنظیم و تدوین وصیت‌نامه اقدام کنیم که خیر دنیا و آخرت در آن است.

در قانون مدنی مشخصاً تعریفی از وصیت نشده است. آقای دکتر جعفری لنگرودی در کتاب مبسوط در ترمینولوژی حقوق «وصایت» را چنین بیان داشته‌اند: وصیت عهده‌ی را گویند و آن عبارت است از اینکه کسی به موجب وصیت خود یک یا چند نفر را برای اخراج حق یا استیفای حق یا ولایت بر من له علیه الولاية (به ولایت قهری یا وصیت) نصب کند و او را موصی الیه نامند.

- در قانون مدنی وصیت به دو بخش تملیکی و عهده‌ی تقسیم شده است، مطابق ماده ۸۲۶ قانون مدنی، وصیت تملیکی عبارت است از این که کسی عین یا منفعتی را از مال خود برای زمان بعد از فوتش به دیگری مجاناً تملیک کند. وصیت عهده‌ی عبارت از این است که شخص یک یا چند نفر را برای انجام امر یا اموری یا تصرفات دیگری مأمور نماید.

وصیت‌کننده (موصی)، کسی که وصیت به نفع او شده است (موصی‌له)، مورد وصیت (موصی به) و کسی که به موجب وصیت عهده‌ی ولی بر مورد ثلث یا بر صغیر قرار داده می‌شود (وصی) نامیده می‌شود.

در وصیت تملیکی قبول شرط است و تملیک به موجب وصیت محقق نمی‌شود مگر با قبول موصی‌له پس از فوت موصی ولی در وصیت عهده‌ی قبول شرط نیست، لیکن وصی می‌تواند مادام که موصی زنده است وصایت را رد کند و اگر قبل از فوت موصی رد نکرد بعد از آن حق ندارد.

شقوق دیگری هم برای وصیت بیان شده است (مبسوط.....)

از جمله:

- وصیت بر اشخاص، یعنی موصی در وصیت عهدی، به وصی اختیار نگهداری مولی علیه خود را بدهد (ماده ۱۲۸۸ ق.م.)

- وصیت بر اموال - یعنی موصی در وصیت عهدی، اختیاراتی به وصی در تصرفات مالی بدهد مانند اخراج دیون و استیفای مطالبات و صرف اموال در مصارف معینه و رد امانات و یا وصول ودایع، وقف کردن پاره‌ای از املاک او یا تعیین نایب‌الزیاره برای حج - وصیت بر انتخاب وصی - یعنی موصی در وصیت عهدی به موصی الیه حق بدهد که برای بعد از وفات خود نسبت به مورد وصایت تعیین وصی کند. (ماده ۱۱۹۰ ق.م.)

شرایط وصیت و محدودیتهای قانونی:

تحقق وصیت موکول به فوت موصی است، موصی باید نسبت به مورد وصیت جایز التصرف باشد و اگر اختیار و حق تصرف نسبت به موصی به نداشته باشد وصیت نافذ نیست. به موجب وصیت نمی‌توان یک یا چند نفر از ورثه را از ارث محروم کرد و چنین وصیتی نافذ نیست. وصیت در خصوص صرف مال در امر غیرمشروع باطل است. همچنین موصی به باید ملک موصی باشد و نمی‌توان نسبت به مال غیرولو با اجازه مالک وصیت کرد.

وصیت تا ثلث مال موصی نافذ است و وصیت بر مازاد ثلث نافذ نیست و اگر موصی زیاده بر ثلث را برای صرف در امور معین وصیت کرده باشد تحقق آن موکول به اجازه ورثه است و اگر ورثه اجازه ندهند مازاد بر ثلث مطابق قانون ارث بین ورثه تقسیم خواهد شد.

نحوه تنظیم وصیت‌نامه:

به موجب ماده ۲۷۶ قانون امور حسبی وصیت اعم از عهدی یا تملیکی می‌تواند به سه صورت رسمی یا خود نوشت یا سری تنظیم شود. وصیت رسمی مطابق مقررات در دفاتر اسناد رسمی به ثبت می‌رسد و نحوه تنظیم و ثبت آن تابع مقررات مربوط به اسناد رسمی است. وصیت‌نامه خود نوشت در صورتی معتبر است که تمام آن به خط موصی نوشته شده و

دارای تاریخ روز و ماه و سال به خط موصی بوده به امضای او رسیده باشد. اجرای وصیت‌نامه خود نوشت موکول به قبول همه ورثه می‌باشد و چنانچه یک یا چند نفر از ورثه آن را قبول نکنند موضوع در مرجع قضایی مطرح و دادگاه باید تمام یا قسمتی از آن را تنفیذ کند.

- وصیت‌نامه سری ممکن است به خط موصی یا به خط دیگری باشد. ولی در هر صورت باید به امضای موصی برسد و به ترتیبی که برای امانت اسناد در ماده ۷۵ قانون ثبت مقرر شده است در پاکت یا لفاف دیگری گذاشته و لاک و مهر شده در اداره ثبت اقامتگاه موصی یا محل دیگری که در آیین‌نامه وزارت دادگستری معین گردیده است امانت بگذارد.

و در این حالت باید موصی شخصاً در روی پاکت، تاریخ تسلیم امانت را با تمام حروف و در حضور مسؤول دفتر قید کند و در صورتی که نتواند بنویسد باید دو نفر شاهد تاریخ مزبور را روی لفافه یا پاکت نوشته و امضاء و مهر کنند.

- استرداد اسناد امانتی به این ترتیب به عمل می‌آید که در ستون ملاحظات دفتر امانت و در مقابل ثبتی که از امانات سند به عمل آمده، شخصی که سند را پس می‌گیرد با حضور دو نفر شاهد، رسید نوشته و آن را امضاء می‌نماید.

نحوه بازگشایی وصیت سری به این نحو است که دادرس بخش با حضور اشخاصی که لفاف را امضاء یا مهر کرده و زمان باز کردن زنده و در مقر دادگاه حاضر هستند، وصیت‌نامه را باز می‌کند و وصیت‌نامه به دفتر امانات ثبت فرستاده شده و رونوشت آن در دفتر دادگاه می‌ماند و اشخاص ذی‌نفع می‌توانند از آن رونوشت بگیرند. پس از باز شدن وصیت‌نامه دادگاه به اشخاصی که وصیت به نفع آنها شده یا کسانی که وصی معین شده‌اند مراتب را اطلاع می‌دهد.

در مقایسه انواع وصیتها این نکته قابل ذکر است که وصیت رسمی به اعتبار نحوه تنظیم و ثبت مانند هر سند رسمی دیگری از وزن و اعتبار بیشتری برخوردار است و پس از

فوت موصی بدون هیچ تشریفات خاصی قابلیت اجرا پیدا می‌کند و اگر وصیت ملک باشد، وصی به استناد وصیت‌نامه به اداره ثبت مراجعه و برای خودش سند اخذ می‌کند. اما همان‌طور که اشاره شد، اعتبار وصیت‌نامه دست‌نوشته مستلزم موافقت همه ورثه یا تنفیذ دادگاه است و وصیت‌نامه سری هم تشریفات خاص خودش را دارد بنابراین تنظیم وصیت‌نامه رسمی بر سایر انواع رجحان دارد.

در ادامه نمونه سند وصیت (عهدی و تملیکی) برای امعان نظر همکاران محترم درج می‌شود:

متن نمونه سند وصیت

الحمد لله الذی خلق الموت و الحیوة (...)، به مقتضای آیه شریفه کل نفس ذائقة الموت هر موجود ذی‌روحو از جمله انسان خواه ناخواه باید شربت مرگ را بنوشد و خلعت ارتحال به عالم باقی به تن کند و مؤمن و متقی کسی است که تهیئه زاد و توشه این سفر پرخطر را ببیند که یکی از این تمهیدات همانا انشای وصیت است، با توجه به حدیث «من مات بلا وصیة مات میتة جاهلیة»، توفیق رفیق و سعادت شامل احوال آقای محمد کمالی فرزند رحمان به شماره شناسنامه ۱۱۲ صادره از حوزه ۲ تهران متولد سال ۱۳۰۵ خورشیدی ساکن تهران سعادت‌آباد کوی جلالی پلاک ۲۲ طبقه سوم گردید. و در حالی که نافذ بود اقرار شرعی و اقاویل عرفیه مشارالیه، در کمال صحت عقل و سلامت شعور و اراده بدون اکراه و اجبار بالطوع و الرغبه اقدام به تنظیم وصیت‌نامه به شرح زیر کرد:

اولاً - به وحدانیت حضرت باری تعالی و نبوت و رسالت حضرت محمد مصطفی خاتم الانبیاء (ص) و ولایت و امامت حضرت علی ابن ابی طالب و امامت بلافاصل یازده فرزندش اقرار کرد.

ثانیاً - تصدیق و اذعان نمود که میعاد و معاد و عدالت حق است.

ثالثاً - اعلام داشت که خود را ملزم به تبعیت از مقررات دین حنیف اسلام می‌داند و

بهشت و دوزخ و پاداش و عقاب را باور دارد.

سپس در مقام ایصاء وصیت برآمد و وصی شرعی و قانونی خود قرار داد همسرش خانم انسیه حسینی فرزند محمود به شماره شناسنامه ۲۳۴۱ حوزه مرکزی تهران به نشانی موصی را که هر موقع موصی دعوت حق را لبیک گفت فوراً نسبت به حمل جنازه وی اقدام و پس از مراسم تغسیل و تکفین و تدفین در هر محلی که وصی مذکور صلاح و مقتضی بداند سپس مراسم سوم و هفتم و چهلم موصی را در حد شئون خانوادگی برگزار و بعد از آن کلیه اموال و داراییهای منقول و غیرمنقول و وجوه نقد و مسکوک طلا و آنچه در صندوق و یا در بانکها اعم از حساب جاری و پس انداز و سپرده ثابت و قرض الحسنه و مطالبات و سایر حقوق متصوره موصی در هر جا که باشد وصی مذکور در اختیار گرفته و تصرف کند و پس از وصول و جمع‌آوری مطالبات و پرداخت دیون موصی و وجوه شرعی و هزینه‌های مراسم فوت آنچه را از ماترک موصی باقی بماند به ترتیب ذیل تقسیم و تسهیم و مصرف شود:

- با پرداخت مبلغ یک میلیون تومان سه ماه نماز و ۹۰ روز روزه برای قضای احتمالی توسط فرد مطمئن ادا شود.

- مبلغ یک میلیون تومان به بنیاد حمایت از بیماران خاص پرداخت شود.

- یک دستگاه دیالیز یا معادل مبلغ آن به بیمارستان..... اهدا گردد.

- دو دانگ از منزل مسکونی به نشانی مندرج در متن به پلاک ثبتی ۶۹۳۳/۱۱۱۱ واقع در بخش ۲ تهران مورد ثبت سند مالکیت به شماره چایی... و کلیه اثاث البیت موجود در آن متعلق به (وصی) خواهد بود که آن را تملک و در آن تصرف و به هر نحو که مایل باشد از آن استفاده و بهره‌برداری کند. چهاردانگ منزل فوق و آپارتمان واقع در خیابان اندیشه به پلاک ثبتی.... واقع در بخش ۲ تهران متعلق به بقیه ورثه خواهد بود که کما فرض الله مطابق قوانین موضوعه بین آنان تقسیم شود.

- اموال منقول از جمله موجودی حسابهای بانکی، اوراق سهام، مسکوک و طلا و وجوه نقد به چهار سهم تقسیم شود ربع آن متعلق به وصی با مشخصات مندرج در بالا و بقیه

کما فرض الله متعلق به بقیه وراثت خواهد بود.
موصی از بازماندگان تقاضا دارد برای آرامش روح وی از نفاق و اختلاف بپرهیزند و با کمال صمیمیت و اتحاد و اتفاق به وصیت مذکور عمل و به زندگی خود ادامه دهند. در پایان رستگاری بازماندگان را از درگاه خداوند متعال مسألت دارد.
این سند از نظر وصول حق الثبت مبلغ..... ریال تقویم شد.

توضیح : مشخصات موصی و وصی و املاک فرضی است.

